TECHNISCHE NOTA

Desnutricion Cero

Bolivia

. .

Paz Guzman Caso de los Cobos
Stef Van Bastelaere
Annelies Van Bauwel

Augustus 2009

Basisgegevens van de Belgische bijdrage

Titel van het programma	Programa sectorial Desnutricion Cero		
Earmarking (sector/subsector/regio)	Gezondheidssector / programma ondervoeding		
Land	Bolivia		
Tijdspanne	2009 – 2013		
Financiële data in euro	Totaal bedrag van het programma	Belgische bijdrage	Bijdrage van andere donoren via basket fund
	65.157.257	10.000.000	3.515.000
DAC – Code /Sector	12240 basic nutricion		
NI - Code			
NAV - Code	BOL 09 029 11		
Datum goedkeuring basisdossier	12 september 2008		

Kalender/ Tranching in Euro

Tranching	**2010**	**2011**	**2012**	**Totaal**
S1	3.000.000	3.000.000	4.000.000	10.000.000
S2				
Totaal	**3.000.000**	**3.000.000**	**4.000.000**	**10.000.000**

Inhoudstafel

BASISGEGEVENS VAN DE BELGISCHE BIJDRAGE 2

INHOUDSTAFEL 3

LIJST VAN AFKORTINGEN 5

1 HET PROGRAMMA 6

1.1 BESCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA 6
1.2 SAMENVATTING VAN DE ARGUMENTERING EN MOTIVATIE 6
1.3 ALGEMENE BEDENKINGEN BIJ DE BASISNOTA 7

2 RISICO ANALYSE 9

2.1 MACRO-ECONOMISCH KADER EN PUBLIC FINANCE MANAGEMENT 9
2.1.1 Update IRAI – index 9
2.1.2 Macro- economisch kader 10
2.1.3 Public Finance Management 11
2.2 KWALITEIT VAN DE SECTOR POLITIEK – PROGRAMMA DOCUMENT 13
2.2.1 Programa sectoral Desnutricion Cero (PDC) en MDG4 13
2.2.2 Multistakeholder 14
2.2.3 Beknopte weergave van het Programa sectoral de Desnutricion Cero (PDC) 15
2.2.4 Appreciatie en aandachtspunten 17
2.3 BUDGET EN EXPENDITURE MANAGEMENT 17
2.4 INSTITUTIONELE SETTING EN UITVOERINGSCAPACITEIT 20
2.5 ANALYSE VAN POLITIEKE DIALOOG EN DONORCOÖRDINATIE 22
2.5.1 Op nationaal en sectoraal niveau 22
2.5.2 Basket fund voor PDC 22
2.5.3 Donorcoördinatie en capaciteit 23
2.6 SAMENVATTING VAN BELANGRIJKSTE RISICO'S EN BEOORDELING 24

3 VOORSTEL RISICO BEHEER 27

3.1 INHOUDELIJKE AANDACHTSPUNTEN VOOR BELGIË IN DE BELEIDSDIALOOG 27
3.1.1 De versterking van het gezondheidssysteem maximaliseren. 27
3.1.2 Bijdragen aan een grotere efficiëntie en duurzaamheid 27
3.1.3 Opbouwen van een geïntegreerde sectorale aanpak (SWAp) 27
3.2 FINANCIËLE PLANNING EN STORTINGSVOORWAARDEN 27
3.2.1 Financiële planning 28
3.2.2 Stortingsvoorwaarden 28
3.3 REFERENTIETERMEN VAN DE EXPERTEN 29
3.3.1 Expert publieke gezondheidszorg (3 jaar) 30
3.3.2 Expert Publieke Financiën 31

BIBLIOGRAFIE 33

ANNEX 1 : LIJST VAN GEÏNTERVIEWDE PERSONEN 34

ANNEX 2 : MEMORANDUM OF UNDERSTANDING..... 35
ANNEX 3 : VOORSTEL CMO 44

Lijst van afkortingen

BID	Banco Interamericano de Desarrollo
BM	Banco Mundial
CE	Comisión Europea
CFAA	Country Financial Accountability Assessment
CI	Comité Interinstitucional
CPIA	Country Policy and Institutional Assessment
DAF	Departamiento Administrativo y Financiero
DC	Desnutricion Cero
EFIP	Evaluación de las Finanzas Públicas
FMI	Fondo Monetario Internacional
MDFC	Documento Marco de Financiamento Conjunto
MDG	Millennium Development Goal
MSD	Ministerio de Salud y Desportes
PDC	Programma sectorial Desnutricion Cero
PEFA	Public Expenditure& Financial Accountability
PEPSDC	Plan estratégico 2007-2011 del programa sectorial de desnutricion cero
PFM	Public Finance Management
PND	Plan Nacional de Desarrollo
POA	Programa Operativo Annuale

1 Het programma

1.1 Beschrijving van het programma

Het "Plan estratégico 2007-2011 del programa sectorial de desnutricion cero" (PEPSDC of kort PDC) is de strategische vertaling van de sector gezondheid van het multi-sectorale programma Desnutricion Cero. Hierbij zijn 7 verschillende ministeries en departementen betrokken. De algemene doelstelling van het multi-sectorale programma DC is een bijdrage te leveren aan de vermindering van de ondervoeding voor kinderen onder 5 jaar." Deze doelstelling vindt men ook terug in het Nationale Ontwikkelingsplan of de PND (Plan Nacional de Desarrollo).

Het multi-sectorale programma, gelanceerd door de president, wordt op nationaal niveau gecoördineerd door een cel CONAN of "Consejo Nacional de Alimentacion y Nutricion". Het technische secretariaat van deze Raad is bij presidentieel decreet van 2006 toegewezen aan het Ministerie voor Gezondheidszorg en Sport. Binnen deze sector werd dus reeds het strategisch plan uitgewerkt in het kader van bredere multi-sectorale programma Desnutricion Cero. Het is een zesde prioriteit binnen het Strategische Gezondheidsplan (2006-2011).

Het PDC werd in oktober 2008 aan de donoren voorgelegd ter financiering van bepaalde activiteiten ervan via een basket fund. Het reglement voor het functioneren van de basket, was op het moment van de zending nog niet afgerond en tot op heden dus niet actief. CIDA of het Canadese ontwikkelingsagentschap heeft wel reeds 80% van het voorziene budget (5 MIO CAD) beschikbaar gemaakt. De Franse coöperatie is, naast Canada en België de derde en laatste donor met een budget van 300.000 Euro die voortvloeien uit een schuldverlichting. [1]

1.2 Samenvatting van de argumentering en motivatie

Onder de algemene principes voor efficiëntere samenwerking, nl. de Parijs verklaring, werden ook in Bolivia met de nieuwe regering een aantal nieuwe werkmethodes geïntroduceerd. "Alle donors, zowel multi als bi, onderhandelden met de Morales-regering nieuwe programma's, zo ook België dat in april 2008 een nieuw ISP met Bolivia goedkeurde. Alle donoren schreven zich in binnen het PND en dankzij de gezamenlijke inspanningen komt er van langsom meer structuur in het ontwikkelingsplaatje:

- klassieke PIU's verdwijnen geleidelijk uit het ontwikkelingsgebeuren om plaats te maken voor sectorale- en programmahulp met een duidelijke voorkeur voor basket funding,
- er wordt naar meer voorspelbare hulp gestreefd,
- 80 % van de hulp aan Bolivia is ongebonden,
- van langsom meer worden gezamenlijke donorzendingen en audits uitgevoerd,

1 Documento Marco de financiamento conjunto, punt 10, 27 februari 2009.

- "mutual accountability" wordt benadrukt."[2]

Naast het project ter ondersteuning van de "Defensor Del Pueblo" dat ook via een basket fund verloopt, is het gebruik van de basket ter ondersteuning van Desnutricion Cero binnen de gezondheidssector een politieke beslissing, en kadert in de eerste plaats in bovenstaande argumentering. De basisnota spreekt van goede sectordialoog, al is dit in eerder algemene termen omschreven en niet specifiek voor de sector gezondheidszorg. Het sterke politieke engagement vanuit de regering voor dit specifieke programma, biedt anderzijds toch enige opening en interesse voor het opstarten van een dialoog. De Belgische ambassade ziet de basket als een eerste ervaring met (sub-)sectorale budget steun binnen de sector gezondheidszorg.

Verder beoogt het programma Desnutricion Cero, een directe impact op het vierde Millenium Development Goal (MDG) : Reduce child mortality. Het programma verloopt in 3 fasen, waarbij het zich in de eerste fase focust op 52 gemeenten waar ondervoeding het meest problematisch is. Deze 52 gemeenten werden geselecteerd op basis van hun hoge VAM-score (5 of 4), welke de vulnerabiliteit uitdrukt voor de "inseguridad alimentaria" [3] In een fase 2 worden nog 114 gemeenten toegevoegd met VAM-score 4. In de laatste fase richt het programma zich op het volledige land.
Chronische ondervoeding heeft een sterke impact op de sociale, economische en culturele evolutie die de ontwikkeling van een land gaan bepalen. De gevolgen van ondervoeding uitten zich in een vertraagde fysieke, mentale en cognitieve ontwikkeling en een verzwakte weerstand tov andere ziekten.

Voor het Amerikaanse continent staat Bolivia op vlak van kindersterfte (vaak veroorzaakt door ondervoeding) voorlaatst gerangschikt (Haïti staat laatst).

1.3 Algemene bedenkingen bij de basisnota

Onderstaande bemerkingen en vragen zijn het startpunt van de specifieke analyse en worden zo volledig mogelijk beantwoord in deze technische nota.

Vanuit het advies van de werkgroep budget steun :

In hoeverre is het gebrek aan **institutionele capaciteit** binnen het ministerie een risico voor de uitvoering van het programma? En hoe kan dit opgevangen worden? Verdere analyse van waarom en waar precies het probleem zich stelt is noodzakelijk.

Andere bedenkingen vanuit het departement EST en het zendingsteam :

Het gaat hier duidelijk om een **verticaal programma** dat een specifiek probleem aanpakt. Een mogelijk probleem bij een dergelijke aanpak is dat geen rekening gehouden wordt met de reële capaciteiten van het gezondheidssysteem van Bolivia. Vele

[2] Basisnota Begrotingshulp Bolivia, 2008
[3] de volledige listing van de geselecteerde gemeenten is te vinden in het document : Ministerio de Salud y Deportes, la Meta « Desnutricion Cero », UNI, Estructura, organizacion y funcionamiento. Diciembre 2007, Bolivia

gezondheidscentra beschikken niet over het nodige personeel met een minimale vorming. Deze centra belasten met extra taken kan uiteindelijk nefast zijn voor het systeem als geheel. Gezien de visibiliteit die gegeven wordt aan het programma kan een dergelijke aanpak de algemene voorzieningen op het vlak van gezondheidsdiensten in onevenwicht trekken.

Niettegenstaande het programma in zijn geheel een multi-sectoraal programma is, werd enkel het gezondheidsluik uitgewerkt en resulteert dan ook in **een nogal eenzijdige medische aanpak** van een multi-dimensionele problematiek.

Verder zijn er door het ontbreken in de documenten van deze multi-sectorale dimensie en een erg populistische aanpak van uitdelen van voedingssupplementen, vragen rond de **duurzaamheid.** Zowel de institutionele duurzaamheid: het implementeren van een verticaal programma in een zwakke structuur, als duurzaamheid naar de resultaten toe lijken niet onmiddellijk verzekerd.

De aankopen van voedingsupplementen gebeuren voornamelijk op de lokale markt. Hierbij dient onderzocht te worden of mogelijke **distorties van landbouwmarkten of corruptie via grote aankopen** zich kunnen voordoen.

Onderstaande analyse zal onderzoeken of dergelijke risico's zich effectief voordoen, en/of ze verholpen of expliciet beheerst worden en/of ze cruciaal zijn tegenover de mogelijke opportuniteiten binnen het programma.

2 Risico analyse

2.1 Macro-economisch kader en Public Finance Management

2.1.1 Update IRAI – index

De meest recente IRAI-index, beschikbaar voor Bolivia, is die van 2008. Grotendeels blijven de scores identiek. Enkel voor de Cluster B, Structural Policies en Cluster C,

2008 IDA Resource Allocation Index (IRAI)
BOLIVIA

	BOLIVIA		Average IDA Borrowers	
Cluster A: Economic Management				
1. Macroeconomic Management	4.0		3.7	
2. Fiscal Policy	4.0		3.5	
3. Debt Policy	4.5		3.5	
Average a/		4.2		3.5
Cluster B: Structural Policies				
4. Trade	5.0		3.8	
5. Financial Sector	4.0		3.1	
6. Business Regulatory Environment	2.5		3.3	
Average a/		3.8		3.4
Cluster C: Policies for Social Inclusion/Equity				
7. Gender Equality	4.0		3.4	
8. Equity of Public Resource Use	4.0		3.4	
9. Building Human Resources	4.0		3.4	
10. Social Protection and Labor	3.5		3.1	
11. Policies and Institutions for Environmental Sustainability	3.5		3.1	
Average a/		3.8		3.3
Cluster D: Public Sector Management and Institutions				
12. Property Rights and Rule-based Governance	2.5		2.9	
13. Quality of Budgetary and Financial Management	3.5		3.2	
14. Efficiency of Revenue Mobilization	4.0		3.4	
15. Quality of Public Administration	3.0		3.0	
16. Transparency, Accountability and Corruption in the Public Sector	3.5		2.9	
Average a/		3.3		3.1
Overall IRAI b/		3.8		3.3
Average (Clusters A, B, C)	3.9		3.4	
Average Cluster D	3.3		3.1	
Portfolio Rating c/	3.0		3.5	
IDA Country Performance Rating c/ d/		3.4		3.2

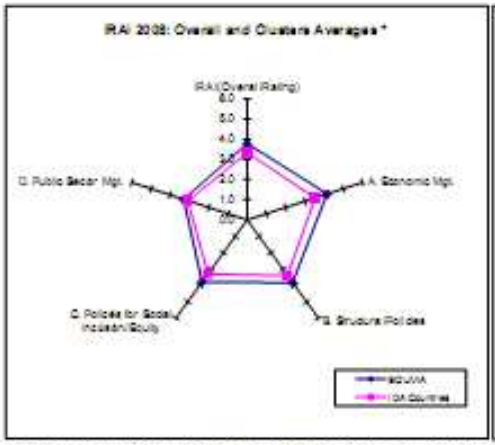

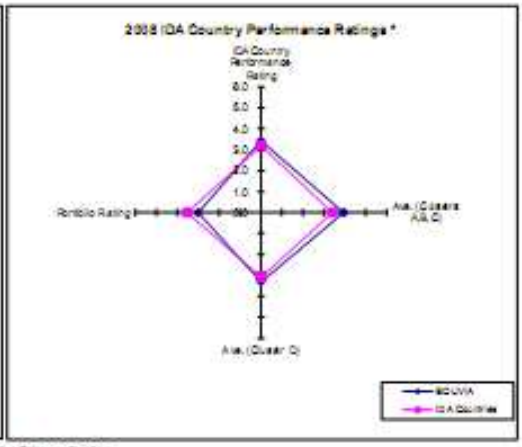

a/ For calculation of the cluster averages, all criteria are equally weighted within a cluster.
b/ Overall rating is calculated as the mean of the score of four clusters.
c/ For more information, see Annex 1 in "Additions to IDA Resources: Fifteenth Replenishment", IDA, February 26 2005.
d/ Calculated as follows: (24% Clusters A,B,C average) + (68% Cluster D average) + (8% Portfolio Rating). If portfolio rating is not available, then: (92% Clusters A,B,C average) + (68% Cluster D average).
* Ratings on each axis on a 1.0 to 6.0 scale (except Portfolio Ratings which range from 2.0 to 4.5).

Policies for Social Inclusion/Equity, is er een verbetering met 0.5 op respectievelijk B.5 Financial Sector en C10.Social protection and Labor. Binnen cluster D : Public sector Management and Institutions wijzigen de ratio's niet.

De algmene IRAI index verhoogt daardoor van 3.7 naar 3.8. Als conclusie kunnen we dus stellen dat de index stabiel en zelfs licht positief blijft.

2.1.2 Macro- economisch kader

En 2008 Bolivia tuvo un crecimiento record de 5.9% del PIB, incrementando la media de crecimiento económico a 5% en los últimos tres anos. Aunque la situación macroeconómica es favorable, la inversión privada sigue estancada en niveles extremadamente bajos. Las predicciones para el 2009 y 2010 son mas pesimistas, dado el impacto negativo de la crisis económica global. A pesar de ser un país poco integrado en los mercados de capital internacionales, la balanza exterior y fiscal de Bolivia se verán afectada por la reducción en el precio internacional del gas natural y el descenso de las remesas.

Bolivia se ha beneficiado de un boom en sus exportaciones, liderado por el sector de hidrocarburos y de la minería, que le ha permitido acelerar su crecimiento económico y fortalecer su situación fiscal y de balanza exterior. Bolivia registró un superávit histórico de la cuenta corriente de 11.7% del PIB, al tiempo que las reservas internacionales alcanzaron niveles record (45% del PIB).

Así mismo, Bolivia ha experimentado condiciones fiscales muy positivas durante los primeros tres anos del gobierno de Evo Morales (enero 2006), resultado de la cancelación de la deuda externa fruto de la Iniciativa Multilateral de Alivio a la Deuda (HIPC) y de la reforma fiscal que ha dado al estado una mayor participación en los beneficios de la explotación de gas natural. Los cambios en la legislación fiscal y el incremento de los precios de las exportaciones (principalmente gas natural) permitieron a Bolivia mejorar sustancialmente su situación fiscal, pasando de un déficit del 2.3% del PIB en el 2005 a un superávit estimado en 3.5% en el 2008.

No obstante, la inflación se aceleró durante este periodo y la inversión se mantuvo en niveles muy bajos, en parte debido a la inestabilidad política. La inflación alcanzó los dos dígitos durante el 2007-2008 (17% en el primer semestre 2008), alimentada por el incremento del precio de los alimentos y el crecimiento de la demanda interna. El Banco Central pudo contener la inflación al permitir la apreciación del Boliviano, reduciendo al mismo tiempo los depósitos en dólares (positivo para una economía excesivamente dolarizada).

El documento de consulta del articulo IV del FMI (Enero 2009) valora la situación macroeconómica en Bolivia favorablemente y considera el sistema financiero boliviano estable y liquido. A la vez advierte que una bajada de los precios de minerales e hidrocarburos, y la reducción esperada de las remesas ralentizará el crecimiento económico, y podría impactar negativamente la situación fiscal y la balanza exterior. Así, el fondo aconseja al gobierno boliviano que mantenga la disciplina fiscal, junta a las políticas de desarrollo pro-pobres y pro-crecimiento económico (reducción de gastos de capital y de los subsidios a los hidrocarburos, continuación de los programas sociales).

También subraya la importancia de mejorar el clima de inversión dados los bajos niveles de inversión privada en el país. Las prospecciones económicas para los próximos años del FMI son mas conservadoras, con un crecimiento de entorno al 3.5-4% anual entre 2009-2013, ligero déficit fiscal y una balanza de pagos en equilibrio o ligeramente deficitaria.

La situación macroeconómica en el 2008 parece estable en el corto y mediano plazo. El gobierno de Evo Morales tiene planes para continuar con inversiones y gasto publico elevados, con una agenda de políticas sociales en crecimiento. En el 2009 el gobierno planea invertir 11% del PIB (1.85 billones de dólares) en infraestructura, salud y educación, y el banco central espera prestar 1 billón de dólares para inversiones a Yacimientos Petrolíferos Fiscales Bolivianos (YPFB). El gobierno boliviano tendrá que afrontar el desafío de contrapesar una balanza comercial y una situación fiscal menos favorable[4] y un plan inversión y gasto social en expansión.

2.1.3 Public Finance Management

La información independiente existente sobre el manejo de finanzas publicas en Bolivia es limitada. El último CFAA realizado por el Banco Mundial y el Banco Interamericano de Desarrollo data de año 2004[5]. Bolivia y el Fondo Monetario Internacional limitan su relación a la consulta del artículo IV, dado que el gobierno de Evo Morales no ha establecido un 'Program Reform Growth Facility'. Adicionalmente, Bolivia no aceptó la propuesta conjunta del BM, BID y CE de financiar un análisis del manejo de las finanzas públicas. En cambio, el país optó por realizar una auto-evaluación siguiendo la metodología PEFA[6], q finales del 2007 (análisis que actualizó dos veces en el 2008).

La Evaluación de las Finanzas Públicas (EFIP) realizada por el Ministerio de Hacienda es positiva. De los 28 indicadores de desempeño que forman la matriz de evaluación PEFA, solo 4 indicadores reciben valores inferiores a 'B'[7]: 1) desviaciones del gasto presupuestario, 2) perspectiva plurianual en materia de planificación fiscal; política

[4] Debido a precios internacionales de energía y minerales más bajos, a la disminución de las remesas y a la no renovación de preferencias arancelarias bajo el marco del ATPDEA con Estados Unidos.

[5] La Evaluación de la Capacidad de Administración Financiera del País (CFAA) del BM y el BID (2004) tuvo las siguientes recomendaciones principales: i) mejorar la administración y transparencia del gasto público y luchar contra la corrupción, ii) establecer un Comité de Revisión y Seguimiento Presupuestario no partidario en el Parlamento Nacional, iii) mejorar el Control Interno a través de acciones lideradas por la Contraloría General de la República, iv) mejorar los Informes Contables y Financieros incluyendo reportes analíticos, v) ampliar al cobertura del SIGMA vi) mejorar la información de las instituciones descentralizadas subnacionales.

[6] PEFA, Public Expenditure and Financial Accountability, es una marco de referencia internacional para la medición del desempegno de la gestión de las finanzas públicas.

[7] El conjunto de indicadores de alto nivel mide las seis dimensiones fundamentales de desempeño en materia de gestión de finanzas públicas (GFP): i) credibilidad del presupuesto, ii) universalidad y transparencia, iii) presupuestación basada en políticas, iv) previsibilidad y control de la ejecución presupuestaria, v) contabilidad registro e información, vi) escrutinio y auditorias externas. Así como, el desempeño operacional de los elementos clave de los sistemas de GFP, los procesos e instituciones del gobierno central, el poder legislativo y el sistema de auditoría externo de un país. Las calificaciones van de A (max) and D (min).

de gasto y presupuestación, 3) eficacia de la auditoria interna y 4) escrutinio legislativo de las auditorias externas.

En base a la EFIP el Ministerio de Hacienda preparó un plan de acción que identifica cuatro objetivos estratégicos: 1) mejorar el sistema tecnología de la información (IT) para brindar información actualizada para la toma de decisiones, 2) consolidar la política fiscal para mejorar la calidad del gasto y optimizar el uso de los ingresos públicos, 3) promover la participación del Ministerio de Hacienda en la nueva estructura fiscal derivada del proceso autonómico (descentralización fiscal) y 4) actualizar el marco normativo vigente para la administración de las finanzas públicas de acuerdo con los cambios planteados en la nueva estructura estatal y demanda social.

La ventaja de una auto-evaluación liderada por el propio país es que se asegura la 'apropiación' del ministerio de hacienda del ejercicio de análisis y de las recomendaciones que se derivan. Las desventajas, por otro lado, son la falta de independencia del análisis y, en el caso de Bolivia, la falta de una capacidad técnica adecuada del personal para llevar a cabo la evaluación impacta negativamente la calidad del análisis (en un ministerio agitado políticamente y con elevada rotación del personal). Consecuentemente, los indicadores PEFA parecen sobreestimados y la aplicación de la técnica PEFA no es siempre adecuada.

La Comisión Europea valora satisfactoriamente la gestión de las finanzas en Bolivia[8]. Sin embargo, considera que la auto-evaluación de las finanzas públicas está sesgada y probablemente sobreestima la situación real. Así mismo considera que el plan de acción para mejorar la gestión es muy limitado en calidad y estrategia. La CE considera que Bolivia necesita asistencia técnica para hacer una evaluación técnica, independiente y realista, así como para elaborar un plan estratégico de mejora del sistema.

El BM considera que la gobernabilidad en el sector publico boliviano ha hecho importantes progresos. Sin embargo destaca grandes desafíos en el manejo de las finanzas públicas. El BM encuentra que la administración publica carece de la capacidad técnica adecuada para establecer prioridades, elaborar planes estratégicos, coordinar e implementar programas y servicios públicos. El gobierno de Bolivia reconoce estas debilidades y ha dado fuertes señales de compromiso. Por ejemplo, estableció el Ministerio para la Transparencia Institucional y la Lucha contra la Corrupción, encargado de aplicar la política de 'tolerancia cero' del Plan Nacional de Desarrollo (2006-2011). Desafortunadamente, hasta el momento los resultados han sido muy limitados.

El gobierno boliviano expresa reiteradamente su compromiso de mejora y fortalecimiento del sistema de gestión de finanzas publicas. **El Ministerio de Hacienda ha solicitado el apoyo del Banco Mundial para actualizar la EFIP en el 2009**. La evaluación se hará en conjunto con expertos del BM, BID, y algunos donantes. El ejercicio fnalizará con un plan de acción estratégico que permitará identificar y priorizar áreas criticas de acción donde hacen falta reformas. Esta invitación del Gobierno Boliviano a relanzar el diálogo político en relación al manejo de las finanzas públicas, es una oportunidad para expandir la colaboración de la comunidad internacional en el marco de apoyo presupuestario y sectorial.

[8] La CE hace una evaluación anual -- prerrequisito para el pago de su programa de apoyo sectorial.

2.2 Kwaliteit van de sector politiek – programma document

Hieronder volgen een bespreking en beoordeling van het programma "Plan Estrategico 2007-2011 del Programa Sectorial de Desnutricion cero"

2.2.1 Programa sectoral Desnutricion Cero (PDC) en MDG4

De deelname aan het basketfonds "Programa Desnutricion Cero" dient ontwikkelingstechnisch gekaderd te worden in de context van de vierde milleniumdoelstelling : MDG 4 : reduce child mortality. MDG4 stelt tegen 2015 de kindersterfte bij kinderen onder de vijf jaar met 2/3 terug te dringen. Meer specifiek naar het programma "PDC" dient te worden opgemerkt dat in ongeveer 50 % der gevallen van kindersterfte (onder 5 jaar) ondervoeding een onderliggende factor is.

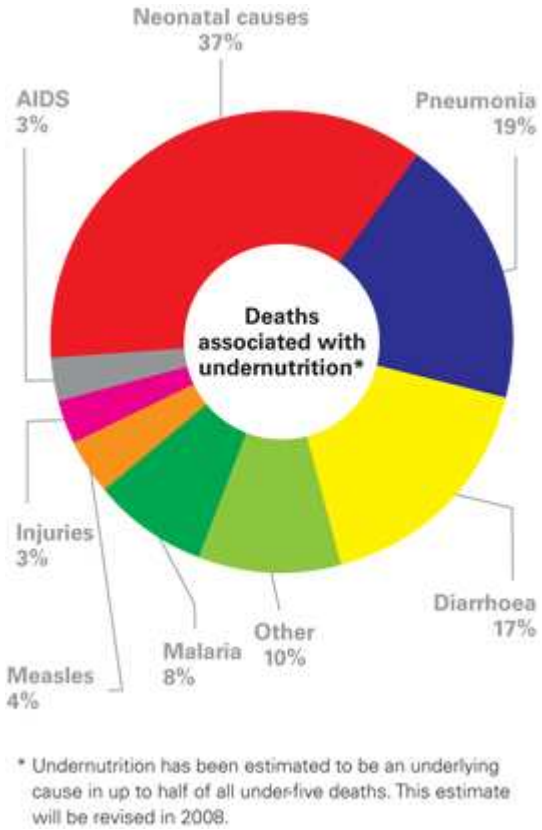

Figure 1 Global distribution of under five deaths by cause (2000-2003)[9]

Terzijds dient opgemerkt te worden dat 37 % van de U5 kindersterfte direct aan neonatale sterfte te wijten is (neonatale sterfte: sterfte tot één maand na de geboorte). Wat betreft Bolivia weegt de neonatale sterfte relatief zwaar in de U5 kindersterfte. Interventie in het bestrijden van ondervoeding alleen zal hierdoor een minder belangrijk effect hebben op het terugdringen van de U5 kindersterfte.

[9] Bron : http://www.unicef.org/progressforchildren/2007n6/index_41802.htm

Teneinde MDG4 te bereiken is een algemene consensus bestaande over een aantal te versterken maatregelen: uitvoeren van volledige vaccinatie programma's, Vitamine A supplementatie; stimuleren van exclusieve borstvoeding tot 6 maand, adequate voeding voor kinderen; promotie van hygiëne en toegang tot drinkbaar water; preventie en effectieve aanpak van longontstekingen, diarree, malaria en andere infectieziekten; universele toegang tot eerstelijnsgezondheidszorg met het inzetten van gezondheidswerkers.

Het technisch advies over de deelname aan het basketfonds houdt op een globale manier rekening met de voorgaande consensus. Al de voorgestelde maatregelen op internationaal vlak zijn verwerkt in het Boliviaanse programma.

2.2.2 Multistakeholder

Een bijzonder aandachtspunt in de dynamiek van het "Programa Desnutricion Cero (PDC) " is de veelheid aan partners die erbij betrokken zijn: multilaterale agentschappen zoals UNICEF, Wereldgezondheidsorganisatie, Wereldvoedselprogramma, Wereldbank, bilaterale agentschappen zoals de Canadese, Franse en Belgische bilaterale ontwikkelingssamenwerking, academische partners zoals London School of Hygiene and tropical medecine, UK[10] Zuid- en Noord-Amerikaanse instituten, en een veelheid van locale en nationale stakeholders. Dit geeft aan het programma een interessante dynamiek waarin de Belgische bilaterale samenwerking via de basket, onder voorwaarde aan de financiering eveneens een expertise te koppelen, een belangrijke kernspeler kan worden.

Een bijkomende meerwaarde van de Belgische bijdrage is eveneens de voorziene institutionele ondersteuning op het niveau van de Redes. Hierbij is belangrijk te vermelden dat het project "Fortalecimiento de Redes de Salud de los departamentos de Chuquisaca, Potosi, Cochabamba y La Paz" einde 2009 zal geformuleerd worden en in 2010 zal starten. Van de 26 gemeentes die ondersteund zullen worden in dat project zijn er 20 uit de fase 1 groep (zie pagina 6) en 5 in de fase 2 groep. Tijdens de formulering zal maximale aandacht voorzien worden om op optimale wijze de complementariteit tussen beide programma's te benutten, die beiden in hun te bereiken resultaten een systeemversterking van de lokale gezondheidsnetwerken hebben ingeschreven.

De partnerships zijn zowel financieel administratief als technisch. Internationale expertise is voornamelijk korte termijn expertise, via consultants. Een langere termijn expertise als ondersteuning vanuit de donorgroep is door de coördinatrice van de CT-CONAN, Dr Ana Maria Aguilar, wenselijk geacht. Wat betreft de specifieke profielen van de gewenste expertise, verwijzen we naar hoofdstuk 3.3.

De aanwezige expert van de Franse Coöperatie zal slechts op een indirecte manier de Franse ambassade bijstaan voor opvolging van de deelname aan het programma. Zijn voornaamste taak is de ondersteuning van het planningsdepartement binnen het Ministerie voor Gezondheidszorg.

[10] LSHTM of London School of Hygiene and Tropical Medecine is actief betrokken bij uitwerken van richtlijnen, normen en standards.

2.2.3 Beknopte weergave van het Programa sectoral de Desnutricion Cero (PDC)

De uitroeiing van de ondervoeding is ingeschreven in de PND (Plan Nacional de Desarollo 2006-2010). Zoals reeds verduidelijkt in hoofdstuk 1.1 bestaat er een 'Programa Multisectorial Desnutriocion Cero'. Dit plan omvat meerdere (7) sectoren die betrokken zijn in het terugdringen van de ondervoeding. De implementering van dit multisector-plan valt onder de verantwoordelijkheid van CONAN wiens secretariaat is ondergebracht in het MSD. De huidige basket is enkel gelinkt aan sectorale programma DC, voor de sector Gezondheidszorg. De andere sectoren hebben tot nu toe nog geen expliciet programma uitgeschreven.

Het "Plan Estrategico 2007-2011 del Programa Sectorial de Desnutricion Cero" (PDC); werd in oktober 2008 gefinaliseerd

Box 1 geeft kort het Logisch Kader weer :

Interventiezone	nationaal, alle municipio's 328
Duur van de interventie	het plan loopt tot december 2011, en ontwikkelt zich in drie fasen:
Fase 1	implementatie in 52 municipios
Fase 2	extensie met 114 municipios
Fase 3	nation-wide implementatie
Algemeen objectief	de integrale gezondheid van kinderen onder 5 jaar verbeteren, alsook van zwangere vrouwen en vrouwen in periode van borstvoeding teneinde de ondervoeding bij de kinderen onder 2 jaar uit te roeien in Bolivia.
Specifieke objectieven	worden niet vermeld
Verwachte resultaten	Er zijn vier verwachte resultaten welke zich grosso modo oriënteren op
RI 1	promotie en preventie
RI 2	opvang en behandeling: focus op effectief verminderen van de ondervoeding door intensieve politiek van voedingssupplementen[11] , complementaire voeding[12].
RI 3	globale capaciteitsversterking op nationaal niveau, op departementeel niveau en op niveau van de PHC netwerken met betrekking tot integrale zorg voor, de voeding van en courante ziekten bij vrouwen en kinderen onder 5 jaar.
RI 4	globale capaciteitsversterking voor monitoring en opvolging
Strategieën - activiteiten	Teneinde de resultaten te bereiken werden 11 strategieën uitgewerkt, en per strategie werden de passende activiteiten voorgesteld
Indicatoren	

[11] voedingssupplementen : aanvullende vitaminen en micronutrimenten onder vorm van pillen of "chispitas".

[12] complementaire voeding : volwaardige voeding die aanvullend aan borstvoeding wordt gegeven (type Nutribebe®) aan zuigelingen vanaf de zesde maand tot twee jaar (alsook aan ondervoede zwangere vrouwen.)

Voor het algemeen objectief	Er wordt vooropgesteld dat tegen eind 2011 de chronische ondervoeding bij minder dan 2 jarigen met de helft verminderd zal worden (32 % naar 16 %). Er zijn geen specifieke indicatoren mbt de globale gezondheid van de moeders en kinderen onder 5 jaar.
Voor de verwachte resultaten	Pagina's 21 tot 23 vermelden 17 indicatoren, met de targets per jaar. In annex 1 wordt een uitgebreide lijst van indicatoren en targets weergegeven, die de 17 voornoemde herneemt en uitbreidt tot 30

Algemene observaties : pagina 21 tot 23 geeft een beperkte lijst van 16 indicatoren over de vier resultaatsgebieden. In Annex 1 komen bij deze 17 indicatoren nog 13 indicatoren bij. De reden van deze dubbele listing is niet duidelijk. Onder de voorgestelde indicatoren zijn input-indicatoren, output indicatoren en outcome-indicatoren.

Specifieke observaties :
Teneinde een correcte monitoring en evaluatie te kunnen uitvoeren is de kwaliteit van de indicatoren van belang. De bedoeling van de auteurs is niet een grondige analyse te maken van elke indicator in detail van een programma dat al 2 jaar loopt. Toch dienen enkele kanttekeningen gemaakt rond de kwaliteit van de indicatoren, en de targets die voorop gesteld worden.

Sommige indicatoren zijn weinig specifiek :

- Indicator 1.1: aantal gemeenten dat 10 % van zijn budget aan gezondheid *en nutritie* spendeert/totaal der prioriteitsgemeentes: target tegen 2011 60 %. Het introduceren van de complementaire voeding die door de gemeente wordt aangeschaft kan dit percentage heel dramatisch doen toenemen zonder dat er enige verbetering aan het gezondheidssysteem op zich wordt gebracht. Het zou wenselijk zijn onderscheid te maken tussen voeding enerzijds, en het budget voor de gezondheidszorg anderzijds. –
- Indicator 1.8. aantal gemeenten die de strategie implementeren. Wat verstaat men juist onder implementeren.
- Indicator 3.1. aantal gemeenten die een UNI hebben : welke lading dekt de indicator juist? Het gebouw? De volledige staff? Welke minimumactiviteit dient er gegarandeerd te zijn?

Sommige indicatoren zijn moeilijk controleerbaar.

- Indicator 1.2: aantal borelingen dat borstvoeding ontvangt binnen het uur na de geboorte: 80 % in 2011

Sommige indicatoren zijn onrealist.

- Indicator 2.1: aantal kinderen met serum retinol boven de 20 mg/dl. Bij welke targetgroepen zal deze dosering gebeuren ,hoe en waar zullen de stalen geanalyseerd worden.

De berekening van de vooropgestelde targets (metas) per jaar is onduidelijk :

Vergelijking tussen indicator 3.1 en 3.2 toont dat 3.1 tussen 2008 en 2011 evolueert van 18 over 30 naar 60 naar 90.
Indicator 3.2 gaat van 12 naar 30 naar 48 naar 90. Waarom 3.1 van 30 naar 90 gaat over 48 e, 3.1 van 30 naar 90 gaat over 60 is niet duidelijk.

De relevantie van sommige indicatoren is zwak.

- Indicator 2.7: nationale productie van versterkte bloem, zout en olie / totale nationale productie moet van 40 naar 80 %: is dit een meerwaarde in een context van belangrijke smokkel naar de buurlanden. De productie alleen, indien er geen aandacht wordt besteedt aan het consumptieprofiel van de bevolking, leert in se weinig. Bovendien zou een stijging van 40% naar 80 % ook gewoon kunnen wijzen op een verminderde productie van de noemer. Bij gelijke productie van verbeterde bloem zout en olie en vermindering van de totale productie stijgt automatisch het percentage.

2.2.4 Appreciatie en aandachtspunten

Het strategisch plan zoals voorgelegd heeft nobele doelstellingen. Bij de analyse werden op niveau van de strategieën en activiteiten duidelijke linken gevonden, binnen het eerder verticale programma die kunnen leiden tot een algemene versterking van het systeem (vb verdeling van supplementen binnen de bestaande structuren van het gezondheidssysteem, invoegen van indicatoren in het algemene monitoring systeem, …) Toch blijft, door de grote politieke druk achter het programma, het risico bestaan dat de uitvoering van het programma voor een institutioneel onevenwicht zorgt binnen het gezondheidssysteem. De nog jonge dynamiek van sectorontwikkeling, donorcoördinatie, gemeenschappelijke monitoring en opvolging van de sectorresultaten, kan enkel ontwikkeld worden als een kritische massa donoren zich schaart achter een realistisch sectorplan. België kan, mits investering in deze kritische massa, zeker bijdragen aan deze dynamiek binnen de sector. **Een belangrijke focus bij een actieve opvolging zal liggen in het optimaliseren van systeemversterkende keuzes en maatregelen die binnen dit programma genomen worden.**

Hoewel officieel het programma reeds startte in 2007 is het plan slechts in oktober 2008 afgewerkt. Dit neemt niet weg dat er reeds enige activiteiten werden uitgevoerd, doch is de **kalender vanaf heden, midden 2009 tot 2011 erg kort voor de uitvoering van een dergelijk programma en de verwerking van een dergelijk budget**.

2.3 Budget en expenditure management

Inkomsten

Voor de uitvoering van het plan is een totaal budget van 87 747 667 USD nodig. De grootste bijdrage wordt geleverd door de gemeenten of Municipio's, die 46,8 % van het budget leveren. Zij hebben extra inkomsten ontvangen via de staatsopbrengst van nieuwe belastingen op energie. Verder komt 35,6 % van het Basket fund (FC), waarin België, Canada en Frankrijk deelnemen. De andere financieringsbronnen zijn eigen middelen van het Nationale niveau (Nationale budget – schatkist : TGN) en het

regionale niveau : de prefecturen. Tenslotte zijn er nog de bijdrage van enkele projecten (van de Wereldbank (BM), UNICEF).

financieringsbron	Munic.	Pref.	TGN	BM-GAIN	UNICEF	MI	FC	2008-2011
TOTAL budget (Bs)	287,618,664	10,161,000	23,867,738	27,739,921	17,904,320	27,913,323	219,028,701	614,233,667
TOTAL budget ($us)	41,088,381	1,451,571	3,409,677	3,962,846	2,557,760	3,987,618	31,289,814	87,747,666
	46.8%	1.7%	3.9%	4.5%	2.9%	4.5%	35.7%	100.0%

In onderstaande tabel worden de verschillende financieringsbronnen gegroepeerd en wordt duidelijk dat de basket fund een belangrijke bijdrage levert maar dat de helft van de financiering door Bolivia zelf wordt voorzien.

Bron	**Eigen middelen**	**Projecten**	**Basket Fund**	**Totaal**
in USD	45,949,628	10,508,223	31,289,814	87,747,665
in %	52.4%	12.0%	35.7%	100.0%
in EUR	34,278,422	7,839,135	23,342,201	65,459,758

In de financiële planning blijkt overigens dat er nog een tekort is voor de basket fund van bijna 10.000.000 Eur of 42 %. Op korte termijn zijn er geen andere donoren die hiervoor interesse tonen. CIDA is eventueel bereid, bij een succesvolle start het budget nog te verhogen, voor zover daar budgettaire ruimte voor bestaat. En Spanje zou eventueel in een latere fase willen meefinancieren, bij een volgende programmering.

Donor	**België**	**Canada**	**Frankrijk**	**Saldo**	**Totaal**
in Eur	10,000,000	3,215,000	300,000	9,827,201	23,342,201
in %	43%	14%	1%	42%	100%

Uitgaven

De ventilatie van het budget per activiteiten en per bron is gedefinieerd in detail. Het proces van allocatie (wat door welke bron gefinancierd zou worden) werd voorgesteld door het ministerie en besproken met de donoren. Gezien de algemene onzekerheid van donorbijdragen, op korte en op lange termijn, heeft men waarschijnlijk duurzaamheid en corruptiegevoeligheid als criteria gebruikt in de keuzes van de allocaties. Donoren engageren zich meestal maar voor een beperkt aantal jaren, en partners zijn niet zeker op welke moment zij effectief over deze fondsen kunnen beschikken. Om de belangrijkste activiteiten die op lange termijn moeten kunnen verder gezet worden, of die erg dringend zijn, te verzekeren, kiezen ze deze te financieren op eigen middelen. Anderzijds om

teveel discussie en problemen te vermijden in relatie tot externe financiers, zullen ze ook de meest corrupt gevoelige activiteiten op eigen middelen financieren, omdat ze hier de controle systemen kennen, wat voor de gebruiker de voorspelbaarheid verhoogt.

De financiering ter waarde van **43 % van het volledige budget voor de aanschaf en distributie van complementaire voeding en supplementen,** wordt gefinancierd door de municipios.[13] Hoewel de basket hier geen actieve bijdrage in levert, en de hele financiering gebeurt via de municipios binnen hun POA, dient te worden opgemerkt dat de aanschaf van deze producten momenteel voornamelijk gebeurt op de lokale markt met mogelijk plaatselijke marktdistorties tot gevolg. Het technische secretariaat van CONAN is zich bewust van mogelijke prijsschommelingen en staat de municipios ook bij in het zoeken naar oplossingen.

Eén maand voeding met Nutribebe per kind kost 46 bolivianos, over 18 maand is dit 120 dollar per kind. Deze voeding wordt echter **zonder selectie toegediend aan alle kinderen zonder onderscheid**.

De aanschaf van de Nutribebe gebeurt door de municipios op autonome wijze. Ondanks een politieke wil van de Boliviaanse overheid om meerdere producenten te hebben, is er momenteel slechts één producent in Bolivia. De huidige producent komt hierdoor in een monopoliepositie, waardoor een zeker risico voor corruptie bestaat. Er dient evenwel opgemerkt dat de aanschaf van de complementaire voeding niet or het Basket Fund gebeurd.
Momenteel zijn een 160-tal gemeenten overgegaan tot het aankopen en verdelen van deze extra voeding: het is niet duidelijk om welke reden de andere helft nog niet is begonnen.

Het feit dat waarschijnlijk niet alle municipios deze uitgaven zullen programmeren en uitvoeren geeft reeds enige spanning weer tussen het centrale niveau waar een duidelijke programmering gemaakt word om een specifieke doelstelling te halen en het decentralisatie proces waarbij de lagere besturen in principe hun eigen prioriteiten bepalen.
Ter motivatie aan de gemeenten om het programma uit te voeren en hun eigen financiering hiervoor te gebruiken heeft men een beloning voorzien voor gemeenten die de bepaalde doelstellingen halen inzake de verdeling van supplementen. Deze gemeenten krijgen een soort bonus uit het **solidariteitsfonds** ter waarde van 50.000 USD[14]. Hierin herkennen we duidelijk de Angelsaksische invloed van het "performance based budget allocation". De financiering van het fonds gebeurt voor 90 % door het basket fonds. (10 % van de premies moeten door de municipios zelf gedragen worden) Het budget hiervan bedraagt 21 % van het totale budget en **54 % van het basket fonds**.
Volgende aandachtspunten zullen belangrijk zijn in de opstart en opvolging van het programma :

- Tijdens de zending kon via de verschillende contacten (zie annex 1) geen duidelijkheid bekomen worden over de aanwending van dit solidariteitsfonds.

[13] Met andere woorden gaat bijna het volledige budget van de municipios (46% van het totale budget) naar deze ene activiteit.

- Het vooropstellen van een bonus van 50 000 USD per municipio[15], wetende dat er municipios zijn met bijna 1.000.000 inwoners, en andere met minder dan 10 000 inwoners, is merkwaardig.
- Voor zover beschreven gaat het om een eenmalige bonus waarbij de vraag naar duurzaamheid zich stelt. Eenmaal de doelstellingen bereikt, riskeert men de motivatie verliezen en activiteiten weer te schrappen.
- Het verschaffen van een bonus aan de "best performers" zonder analyse van de onderliggende reden van het minder presteren van de "bad performers" riskeert beter ontwikkelde gemeenten nog extra voordeel op te leveren.
- De aanwending van de premies ligt momenteel niet vast. Ze zou een meerwaarde kunnen betekenen voor het gezondheidssysteem of een ruimere aanpak van de problematiek van ondervoeding. Totnogtoe is hierover geen beslissing genomen. Deze onduidelijkheid is tegelijkertijd een risico maar ook een opportuniteit voor een deelname van donoren aan het programma. Het is wel duidelijk dat hiervoor een goede coördinatie noodzakelijk is en dat er zo snel mogelijk gestart dient te worden met onderhandelingen hierrond.

2.4 Institutionele setting en uitvoeringscapaciteit

De institutionele setting van het gezondheidsluik van het multisectorale programma om de ondervoeding aan te pakken kan men vanuit twee dimensies bekijken. Enerzijds is het een programma binnen de sectorstrategie en anderzijds is het de medische invulling van een multi-dimensioneel probleem dat gecoördineerd wordt vanuit het ministerie van gezondheidszorg. Er is hierdoor een duidelijk probleem van ownership bij de andere ministeries zoals landbouw.

De algemene capaciteit van de Boliviaanse overheidsinstellingen is zwak omwille van een gebrek aan politieke stabiliteit en continuïteit. Het ministerie voor gezondheidszorg heeft hierin nog een meer specifiek negatieve reputatie[16] gezien de vele wissels van ministers en hoge turn-over van het personeel bij elke wissel. De laatste 2 jaren is hierin echter meer stabiliteit en een eerder positieve evolutie merkbaar. Het feit dat ook voor deze sociale sector die voor de meeste donoren erg belangrijk is, tot nog toe geen basket fonds was opgestart en de coördinatievergaderingen (Mesas) en sectordialoog nog sterk ontwikkeld moeten worden, zijn aanwijzingen dat deze sector niet bij de voorlopers hoort.

Het technisch secretariaat op niveau van de CONAN geeft technisch wel een sterke indruk en zij hebben met een beperkt team reeds verschillende activiteiten tot uitvoering kunnen brengen.

De hoogste prioriteit dient tevens verleend aan de versterking van het gezondheidssysteem als een geheel. Met een oppervlakte van meer dan één miljoen vierkante kilometer voor een bevolking van minder dan 10 miljoen inwoners is het evident dat de toegang tot het gezondheidssysteem over het land zeer heterogeen is. 70% van het territorium van Bolivië heeft enkel toegang tot gezondheidszorg via

[9] pagina 8 PDC, anexo 2 : Matriz de planificacion estrategica 2007-2011 del PDC, 5.1.2 Notas – calculos.
[16] Uit interviews met de Belgische ambassade en andere donoren.

"auxiliaires" de santé, wat gelijk staat met 30 % van de bevolking. Zoals ook voorkomend in andere landen zijn de gezondheidswerkers, meer specifiek de artsen, bij voorkeur actief in urbane gebieden. Anderzijds worden jaarlijks 1500 artsen gediplomeerd in Bolivia, en lijken behoorlijk wat boliviaanse artsen werkloos te zijn terwijl anderzijds buitenlandse, voornamelijk cubaanse artsen, worden tewerkgesteld in het land.

Voor de sector staat het centrale niveau in het bijzonder erg zwak met een sterkere capaciteit op regionaal en gedecentraliseerd niveau. Deze indruk werd bevestigd tijdens een veldbezoek van het departement Oruro, waar verschillende gezondheidscentra, ziekenhuizen en de autoriteiten van het departement ontmoet werden. Het grootste deel van het programma dient wel uitgevoerd te worden op meer gedecentraliseerd niveau, wat de absorptie kan versterken.
Op het niveau van de Redes of gezondheidsnetwerken is er, zeker in de rurale gebieden, een schrijnend gebrek aan voldoende gekwalificeerd medisch personeel om de nodige dienstverlening te verzekeren. Voor het programma worden nu nog extra posten van voedingsdeskundigen voorzien, (universitaire training van 4-5 jaar) maar hoe deze concreet ingevuld zullen worden is niet duidelijk. Er is ook een groot verschil van redes tot redes.

Het eerder genoemde spanningsveld tussen het centrale en gedecentraliseerde niveau zal gevolgen hebben voor de absorptiecapaciteit en de uitvoering van het programma. Bepaalde gemeenten zijn duidelijk minder geïnteresseerd in de uitvoering van de activiteiten op hun eigen budget.

Het grootste capaciteitsrisico ligt tenslotte bij het Departement Administrativo y Financiero (DAF). Tot enkele maanden geleden had elk sub-sector programma een eigen beheer. Recentelijk heeft men beslist dat de DAF het financiële en administratieve beheer van alle programma's dient te doen. Er is echter geen verhoging van personeel voorzien en hoewel de nieuwe directrice een erg capabele indruk geeft, is ook deze post een erg onstabiele functie.
Ook in de PDC is geen management en beheersversterking voorzien. Terwijl het wel op korte tijd een groot budget extra te verwerken heeft. (Basket Fund)
Het risico dat zich stelt is niet zozeer een fiduciair risico of corruptie maar wel een performance risico. Met andere woorden, er is voldoende budget beschikbaar en de regels zijn erg gedetailleerd en worden gecontroleerd, maar dit leidt vaak tot blokkages en niet-uitgaven. Dit capaciteitsrisico is wel specifiek een risico voor het basket fonds gezien het grootste deel van het budget op niveau van de municipios wordt uitgegeven.

Hoewel een oorspronkelijk risico lag in de verticaliteit van het programma, werd tijdens de zending duidelijk dat er erg veel linken met het geheel van de sector werden ingebouwd. Hierdoor ontstaan er ook specifieke opportuniteiten waarbij het programma tot systeemversterking leidt.

De huidige aanpak van de ondervoeding, initieel onder een multisector plan, is relevant. Het onderbrengen van de coördinatie van het multisectorplan onder het minister van gezondheid, en het sterke ontwikkelen van de component "gezondheidszorg - salud" waarbij de andere sectoren blijkbaar niet dezelfde dynamiek vertonen, leidt in de praktijk tot een eerder medicaliserende of "uni-"sectorale aanpak. van een multidimensioneel

probleem. Hierin ligt een mogelijke oorzaak van het falen op langere termijn van dit programma.

Een volledig besluit op de vraag of er voldoende institutionele capaciteit beschikbaar is voor de uitvoering van dit programma, kan op dit moment niet verschaft worden. Gezien er erg veel technische vragen waren bij het programma zelf, was het niet mogelijk tijdens een korte zending om hier een volledige en grondige analyse uit te voeren op alle niveaus. Anderzijds geeft bovenstaand hoofdstuk wel de belangrijkste aandachtspunten weer. Indien deze observaties onvoldoende zijn, is een extra analyse wenselijk.

2.5 Analyse van politieke dialoog en donorcoördinatie

2.5.1 Op nationaal en sectoraal niveau

De **algemene politieke dialoog rond het nationale ontwikkelingsplan en donor coördinatie bestaat als structuur maar de meeste waarnemers ter plaatse beoordelen de partner als een partner met een sterk "ownership". Het gevolg hiervan is dat een open en inhoudelijke dialoog erg beperkt is.** De regering verwacht van de donoren dat zij zich inschrijven in de nationale politiek en bijdragen via basket funds of projecten. Totnogtoe was er geen duidelijke vraag naar algemene noch sectorale budgetsteun, grotendeels ter bescherming van de souvereniteit of "ownership". Bij het gebruik van budgetsteun, vragen donoren meestal transparantie van en versterking van de nationale systemen en een politiek die armoedevermindering nastreeft. Om deze doelstellingen te kunnen opvolgen willen donoren een open dialoog en komt de partner vaak in een onderhandelingspositie terecht waarbij hij geen volledige vrijheid meer heeft over zijn beleidsvoering. Ze wordt dan geacht armoedevermindering centraal te plaatsen. Ter illustratie : tot enkele maanden geleden stond de Boliviaanse regering niet toe dat donoren met de regering een PEFA zouden uitvoeren. Als reactie hebben ze zelf een assessment uitgevoerd en een actieplan opgesteld dat ze volledig op eigen tempo uitvoeren. Inmiddels, door een vertraagde groei en een groter tekort overheidsmiddelen werd met de wereldbank toch overeengekomen een korte versie van PEFA te doen, gebaseerd op de bestaande EFIP (zie ook hoofdstuk 2.1.3).

Op sector niveau bestaat er momenteel niet echt een dialoog. Maar sinds Canada lead donor is van de **donorcoördinatie** vergaderingen (mesa) voor gezondheidszorg, wordt ook het Ministerie uitgenodigd. Het ministerie is dus aanwezig, maar zit nog niet in de driving seat. Een probleem binnen de sector is dat het centrale niveau het meest zwakke niveau is, maar zij wel de eerste gesprekspartner vormen voor het opbouwen van een SWAp. Gezien binnen de nieuwe programmering van de belgo-boliviaanse samenwerking deze sector werd gekozen, is de kans groot dat ook België zal gevraagd worden in de komende jaren de rol van lead donor op zich te nemen. Ook omdat er niet zoveel andere donoren zo duidelijk actief zijn in deze sector.

2.5.2 Basket fund voor PDC

Op niveau van het PDC en in het bijzonder voor de opvolging van het Basket Fund zijn er weinig andere partners, nl. Canada en Frankrijk. Spanje toont enige interesse, maar slechts in een latere fase.

In de MoU of **Documento Marco de Financiamento Conjunto (DMFC)** staat weergegeven dat de samenwerking zowel financieel als technisch is. Tijdens de zending werden ook duidelijk een aantal zwakke punten besproken zoals de afwezigheid van een duidelijke methodologie voor het gebruik van de Fondo solidario. Uit de reactie bleek dat hier een grote openheid bestaat, om op vage of ontbrekende punten binnen de PDC samen te werken om tot een beter resultaat te komen.

Het is door deze openheid dat de participatie aan het programma een opportuniteit wordt. Wat de uiteindelijke doelstelling betreft is er eensgezindheid onder de betrokken partners : ondervoeding verminderen op een duurzame manier via systeemversterkende activiteiten.

De overleg structuur noemt men het **"Comité Interinstitucional (CI)".** Hierin is het ministerie voor gezondheidzorg en sport, vertegenwoordigd door het Technische Secretariaat van CONAN, en de donoren van het basket fonds vertegenwoordigd.
Vanuit de lagere structuren die tenslotte erg belangrijk zijn voor de uitvoering van het programma is geen vertegenwoordiging voorzien.

Een **"Reglamento Operativo"** dat op het moment van de zending nog werd onderhandeld, beschrijft de verschillende opvolgingsrapporten,[17] Programmas Operativos Anuales (POA's) en wijze van functioneren van het Comité Interinstitucional. In de laatste versie (juli 2009) staan minstens 3 vergaderingen per jaar (maart, juli en november) met vaste agendapunten per vergadering. In de DMFC zijn jaarlijkse externe audits voorzien en een mid-term evaluatie. Deze worden bevestigd in het regelement.

De haalbaarheid van deze afspraken is eerder twijfelachtig. Er wordt niet steeds vermeld over welke periode de rapportering dient te gaan, en tot op welk niveau ze dienen te rapporteren. Bijvoorbeeld de financiële transferts tot de municipio's of ook de bestedingen door de municipio's. Hetzelfde geldt voor de resultaten. De opvolging voorzien in het reglement is eenzijdig via rapportering, wat gezien de opmerkingen op de indicatoren niet steeds relevant zal zijn. Een meer actieve "Joint review" tot op actieniveau is daarom aangeraden.

2.5.3 Donorcoördinatie en capaciteit

De reeds geëngageerde donoren zitten duidelijk min of meer op dezelfde golflengte. In andere basket funds (vb educatie) hebben zich reeds verschillende spanningen voorgedaan vanuit een verschillende visie en politiek met betrekking tot budget steun en basket funds als "aid modality".[18]

[17] zowel naar fysieke activiteiten als financiële uitvoering
[18] Evaluation of Basket Funds in Bolivia , a study of the Dutch Cooperation, la Paz, 2008.

Frankrijk is een erg kleine donor. Zij beschikken over één AT die werkzaam is binnen het ministerie op het planningsdepartement. De voorziene Franse bijdrage zijn voor Bolivia geen nieuwe fondsen maar kwijtgescholden schulden. [19] Op de ambassade zelf is er slechts 1 persoon die verantwoordelijk is voor alle interventies in Bolivia. De activiteiten in de gezondheidszorg zijn wel de belangrijkste maar erg beperkt.

Canada heeft een groter programma in Bolivia en is reeds enige tijd erg actief in gezondheidszorg, zowel via institutionele projecten, als erg ge-earmarkte budgetsteun (vb in planning) als via NGO's (MI). Zij hebben op het kantoor van CIDA 1 expert gezondheidszorg beschikbaar en hebben nog een tweede expert in governance aangevraagd die hun governance programma zal opvolgen.

De totale capaciteit aanwezig is dus beperkt maar niet onbestaande. Anderzijds is het duidelijk dat de aanwezige capaciteit momenteel tekortschiet in een fase waar de overlegstructuren worden opgebouwd en waar de verschillende partners leren samenwerken via een nieuwe modaliteit. Dit uit zich reeds duidelijk in de tekst van de DMFC en het "Reglamento operativo" waar te ambitieuze doelstellingen (uitvoeringspercentages) in opgenomen worden en tot op het moment van de zending geen discussie was over de grotere risico's (nl. gebruik van de fondo solidario). Inmiddels is hierrond een overleg gestart en worden voorstellen gelanceerd. Het is belangrijk zo snel mogelijk de middelen ter beschikking te maken om deze ontwerpen technisch te evalueren en indien nodig mee te helpen ontwikkelen.

Ook voor de opvolging en oplossing van problemen die zich stellen op niveau van de activiteiten, beheer en de monitoring van het programma, is het wenselijk voldoende input te voorzien. Een voorstel om **de coördinatie en opvolging te versterken zou zijn het programma DC op niveau van de resultaten samen met de project donoren** (WereldBank en Unicef en MI – ngo) op te volgen. Deze dienen dan ook mee opgenomen te worden in de voorziene overlegstructuren binnen het reglamento operativo" Hiermee vergroot men de capaciteit en is een betere algemene coherentie mogelijk.

Indien men via dit programma (waar duidelijke opportuniteiten zijn maar ook verschillende risico's in schuilen), samen met het project ter versterking van de Redes, wil bouwen aan een sterkere sector politiek en dialoog, zal het noodzakelijk zijn de nodige expertise op het terrein te voorzien.

2.6 Samenvatting van belangrijkste risico's en beoordeling

Financiële absorptiecapaciteit
Deze capaciteit is beperkt zowel op niveau van de DAF binnen het Ministerie van gezondheidszorg en sport, als voor bepaalde Municipios.
De vraag om op korte termijn eveneens personeel extra ter beschikking te stellen van de DAF werd tijdens de zending niet onderzocht, doch wel voorgesteld binnen de

[19] Dit zorgt overigens voor administratieve problemen gezien VIPFE, het ministerie die de buitenlandse hulp coördineert, van mening is dat de Franse fondsen reeds van Boliviaanse oorsprong zijn en dus via de TGN moeten vloeien en niet via de basket.

werkgroep. De Attachés kregen de opdracht dit verder te onderzoeken en een dergelijke extra ondersteuning kan opgenomen worden in de uitvoeringsconventie.
Een realistischere aanpak, die rekening houdt met dit risico is meer tijd voorzien voor de bestedingen.

Mits bovenstaande maatregelen en de uiteindelijke controle van een jaarlijkse externe audit en bestedingsinformatie, kan dit risico waarschijnlijk beheerd worden.

Gebruik van het Fondo Solidario
54 % van het budget voor het Basket Fonds (20 % van het totale budget) wordt gebruikt als incentive, maar zonder bepaling voor het gebruik is de kans reëel dat deze fondsen niet geïnvesteerd worden ter verbetering van het gezondheidsysteem.[20] Bepalingen voor het gebruik alsook de monitoring en opvolging ervan dienen eerst verduidelijkt te worden. Inmiddels werd reeds een eerste voorstel uitgewerkt door het secretariaat.

Hoewel het programma een aantal duurzame en preventieve maatregelen voorziet, die tot een gedragsverandering moeten leiden, teneinde de ondervoeding aan te pakken, ligt in de komende jaren de grootste nadruk op de verdeling van complementaire voeding voor de kinderen en ondervoede moeders. Deze verdeling gebeurt in de laatste fase, op een niet selectieve manier [21]waarbij zowel de ondervoedde als goed doorvoedde kinderen voedingsupplementen krijgen. Deze eerder populistische maatregel kan nuttig zijn voor een algemene sensibilisering en te verdedigen in de eerste fasen (voor gemeenten waar ondervoeding tot 70 % 80 % gaat) maar is op zich **niet echt kost-efficiënt**. Deze kosten worden door de municipios gedragen, niet door het basket fonds. Om het programma meer kost-efficiënt te maken en duurzaamheid te garanderen, is een verschuiving naar activiteiten die ondervoeding preventief aanpakken via gedragsverandering aangeraden (sensibiliseren, cultiveren van groenten en fruit voor consumptie, …) eerder dan uitdelen van voedselsupplementen.
Teneinde de verschillende uitdagingen mbt deze incentive structuur te verzekeren, is het noodzakelijk zo snel mogelijk de nodige technische ondersteuning te voorzien voor de onderhandelingen.

Uitvoering van het programma door de Municipios
Het is niet duidelijk of alle municipios de politiek zullen uitvoeren of zelfs capabel zijn om dit te doen in de gegeven timing van 2,5 jaar. De grote ongelijkheid tussen de verschillende Municipios is niet in rekening gebracht: de targets of meta's zijn voor allen hetzelfde. Dit heeft een duidelijk effect op de absorptiecapaciteit van de fondsen van de Basket, gezien 55% van het budget naar de Fondo Solidario gaat.

Beperkte betrokkenheid – initiatief in de andere, essentiële sectoren
Het geheel blijft een erg medische aanpak voor een multi-dimensioneel probleem, wat waarschijnlijk zijn oorsprong vindt in de institutionele verankering van het technische secretariaat binnen MSD. Anderzijds is het feit dat voor deze materie de coordinatie-verantwoordelijk wordt toegewezen aan één ministerie waarschijnlijk ook een voordeel.

[20] De kans is hierbij groot, indien geen duidelijke richtlijnen gecommuniceerd worden voor het gebruik van de premies, dat de burgemeester of andere notabelen hiermee studiereizen financieren die op zich geen verschil maken voor het gezondheidssysteem.
[21] Interview CONAN, met Anna-Maria Alguilar en geverifieerd op operationeel niveau in El Alto

In de vorige programma's die ondervoeding trachten aan te pakken was dit niet het geval, waardoor resultaten soms ook uitbleven.

Algemene conclusie

Hoewel het een risicovol programma betreft op verschillende dimensies, zijn er eveneens voldoende opportuniteiten.

Belangrijke voorwaarde om deze opportuniteiten te benutten is zo snel mogelijk de nodige technische input te kunnen leveren in het opzetten van een aantal essentiële saveguards zoals een effiënt en duurzaam incentive systeem voor de gemeenten (fondo solidario) en een realistisch reglementario operativo.

3 Voorstel risico beheer

3.1 Inhoudelijke aandachtspunten voor België in de beleidsdialoog

Rekening houdend met

- de specifieke risico's, verbonden aan het programma
- de windows of opportunity die zich binnen het programma voordoen
- het geheel van de Belgische bijdrage voor de sector

wordt voorgesteld bij een actieve Belgische participatie in het programma volgende aandachtspunten voor ogen te houden in de opvolging en beleidsdialoog:

3.1.1 De versterking van het gezondheidssysteem maximaliseren.

Er bestaan reeds duidelijke linken met het bestaande systeem. De inspanningen het programma zo goed mogelijk te integreren in het bestaande systeem, verdienen ondersteund te worden. Door de politieke druk blijft het risico reëel dat voor een snelle uitvoering deze piste verlaten wordt en er zich parallelle circuits ontwikkelen of men in een twee snelheden beleid terechtkomt.

3.1.2 Bijdragen aan een grotere efficiëntie en duurzaamheid

Gezien de actuele openheid in beleidsdialoog met het Technisch Secretariaat van CONAN, de beperkte absorptiecapaciteit en het saldo voor het basket fund, kan binnen het Comite Interinstitucional samen gezocht worden naar de meest prioritaire activiteiten. Bovendien is er nood aan verduidelijking en verbetering van het aanmoedigingsysteem dat men wil opzetten en financieren via het basket fonds. Ook op dit vlak is het belangrijk een constructieve dialoog te voeren. In eerste instantie zal de ondstersteuning via deze dialoog eveneens gericht zijn op het wegwerken van administratieve en capaciteitsobstructies eerder dan een sterke controle houding aan te nemen.

3.1.3 Opbouwen van een geïntegreerde sectorale aanpak (SWAp)

Een duidelijke sector approach bestaat momenteel niet, al zijn er verschillende pogingen tot het opbouwen ervan .
België kan de ontwikkeling van een dergelijke approach mee helpen opbouwen, dankzij de keuze van deze sector en de reeds geïdentificeerde bijdragen aan de sector waaronder deze basket fund en het programma ter versterking van de Redes de Salud.

3.2 Financiële planning en stortingsvoorwaarden

3.2.1 Financiële planning

Gezien de absorptierisico's zowel door uitvoering van de municipios als het administratief en financieel beheer op centraal niveau, werden verschillende scenario's gepresenteerd aan de andere donoren en het technische secretariaat van CONAN en achteraf eveneens besproken in de Werkgroep Budget steun in Brussel.

De beperkte absorptiecapaciteit, de onduidelijkheid over gebruik en opvolging van het fondo solidario en periode van 2,5 jaar, die nog rest voor uitvoering van het programma, en een modaliteit die in opstartfase is, geven reeds enkele limieten aan ter voorbereiding van de financiële planning voor de belgische bijdrage. CIDA heeft reeds 80 % van zijn bedrag gestort op de rekening van het basket fund. Dus voor 2009 is het niet noodzakelijk dat België nog stort.
Een andere beperking aangegeven door de werkgroep is dat ten alle tijden dient vermeden te worden om een semestriële storting te doen. Hiermee verlaagt de previsibiliteit in te hoge mate.

Hoewel dit een gevoelig punt voor de partner is, werd tenslotte toch voorgesteld over de timing van het programma te gaan en drie stortingen voor te stellen waarvan de laatste in 2012. De opvolging wordt voor 4 jaar voorzien, om eventuele vertragingen op te kunnen vangen. De opstart van het programma heeft reeds enige vertraging met zich meegebracht, waardoor het realistischer is ook de uitvoering te herplannen. Bovendien is de kans erg groot dat er een volgende fase komt die zich richt tot kinderen tot 5 jaar (menos cinco) waarbij men zich nu voor vele actviteiten richt tot 2 jaar (menos dos). De stortingen worden gepland in het eerste semester van ieder jaar.

Tranching	**2010**	**2011**	**2012**	**Totaal**
S1	3.000.000	3.000.000	4.000.000	10.000.000
S2				
Totaal	**3.000.000**	**3.000.000**	**4.000.000**	**10.000.000**

3.2.2 Stortingsvoorwaarden

Algemeen geeft het voorlopige document van de Reglementario Operativo verschillende benchmarks, die gelinkt worden aan stortingen. Deze zijn echter niet altijd even duidelijk en worden ook op verschillende momenten in het jaar geplaatst.

Tenslotte worden volgende voorwaarden voorgesteld voor de diverse stortingen, rekeninghoudend met de opstartfase van de basket.

Voor de storting van 3.000.000 voor 2010

- Ondertekening van het reglementario operativo

- Validering van een efficiënt en duurzaam aanmoedingingssysteem (onder de Fondo Solidario) met een meerwaarde voor de sector (systeemversterkende maatregelen) of het programma (ondervoeding) en een betrouwbaar opvolging ervan door de donorgroep
- Programa Operativo Annuale (POA) en budget voor 2010 goedgekeurd door het Comité Interinstitucional (CI). (nov 2009)

Voor de storting van 3.000.000 Euro voor 2011

- Positieve, externe audit voor de uitgaven op het basket fund voor het jaar 2009, goedgekeurd door het CI (juli 2010).
- POA en budget voor 2011, goedgekeurd door het CI (nov 2010)
- Uitvoeringsrapport (technisch en financieel) van 2009 en 2010 S1 (=eerste semester) (hierin kan men reeds de absorptiecapaciteit volgen) goedgekeurd door het CI (nov 2010)

Voor de storting van 4.000.000 voor 2012

- Positieve, externe audit voor de uitgaven op het basket fund voor het jaar 2010, goedgekeurd door het Comité Interinstitutionel
- POA en budget voor 2012, goedgekeurd door het CI
- Uitvoeringsrapport (technisch en financieel) van 2010 en van 2011 S1 goedgekeurd door het CI
- Verlenging van geldigheid van de DMFC en het Operationeel Regelement

3.3 Referentietermen van de experten

Op basis van de context- en risicoanalyse, samen met de visie van de Belgische ontwikkelingssamenwerking inzake opvolging van budget steun en basket funds, wordt de volgende input voorgesteld :

- 1 expert publieke gezondheidzorg voor 3 jaar (2010-2012), senior profiel

- 1 expert publieke financiën voor 2 jaar (2010-2011), indien nodig verlengbaar, medior profiel (2-5 jaar specifieke ervaring)

beide experten functionneren als een team, waarbij de senior expert de lead neemt.

- Studie budget voor dringende input in 2009 rond de uitwerking van methodologie voor gebruik en opvolging van Fondo Solidario (teneinde deze duurzaam, effciënt en systeemversterkend te laten werken, dan enkel als éénmalige incentive voor locale politici) = missie van 2 weken met 1 internationale en 1 lokale consultant. 25.000 Eur of indien beschikbaar BTC expertise. (in dat geval zal de kost lager zijn en kan het budget ook tijdens de uitvoering gebruikt worden voor studies.

Dit voorstel is in grote lijnen besproken met de partners van de donorgroep en met het technisch secretariaat van CONAN, alsook in de werkgroep budget steun.

3.3.1 Expert publieke gezondheidszorg (3 jaar)

Opvolging omtrent de vooruitgang van het PDC

- Adviseren van de attaché in voorbereiding van een Belgische deelname aan de CI, opvolgen van rapportering door het ministerie, analyseren van de rapportering en technische aanbevelingen geven aan de attaché met betrekking tot het innemen van politieke standpunten.
- Rapporteren aan de attaché en de werkgroep budgetsteun omtrent de voortgang van het programma en de beleidsdialoog, zoals voorzien in het vademecum

- Actief participeren in de technische werkgroepen die ontstaan uit de opvolging van het programma of sector overleg, voor zover de expert een positieve bijdrage kan leveren
- In de uitvoering en tijdens de technische vergaderingen, waken over de reeds geïdentificeerde risico factoren en constructief met de partner samenwerken over de opportuniteiten binnen het programma.
    - Specifiek letten op systeemversterkende maatregelen waar mogelijk
    - Integreren van duurzame oplossingen
    - Waken over meer efficiëntie

- Opvolging van de resultaten van het programma in een ruimer kader. In samenwerking met de partner uitvoeren van terrein missies ter ondersteuning van de formele M&E systemen
- Op vraag van de donorgroep of de partner specifiek technisch advies verschaffen

Financiële opvolging voor Belgische bijdrage

- In samenwerking met de expert publieke financiën, rapporteren omtrent de opportuniteit voor het vrijmaken van schijven. De experten gaan systematisch na of de voorwaarden voor storting, opgenomen in de Bijzondere Overeenkomst en de andere relevante documenten, werden nagekomen en formuleren hierover een duidelijk advies aan de attaché.

Opvolging van de wijdere sector context

- Actieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een Sector dynamiek (SWAp)
- Indien de vraag gesteld wordt aan België de lead te nemen in de gezondheidssector, een technische ondersteuning verschaffen aan de ambassade.
- Bewaken van de link van het programma met de bredere sector evolutie en vanuit de ervaring van het programma een bijdrage leveren vanuit de donorgroep voor een bredere coördinatie en visie op het sectorgebeuren. (vb geïntegreerde planning, problematiek van Human Ressources is waarschijnlijk meer sector gelinkt dan enkel voor ondervoedingsprogramma)

- Actieve uitwisseling met andere Belgische actoren in de sector, teneinde de portfolio approach effectief werkbaar te maken en een uitwisseling van op het meer centrale, politieke niveau naar het gedecentraliseerde, operationele niveau te bewerkstelligen.
- Bijdragen aan de algemene capitalisatie van het gebruik van het basket fund en ontwikkeling van SWAp in gezondheidszorg voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking. (vb communiceren van specifieke lessons learned naar andere actoren binnen de sector ontwikkelingssamenwerking)

3.3.2 Expert Publieke Financiën

(min 2jaar evt verlengbaar met een 1jaar, na een evaluatie omtrent functionneren en op vraag van de ambassade en Basket fonds partners)

Opvolging en ondersteuning in het kader van het PDC

Advies verschaffen aan de ambassade en de donorgroep omtrent volgende aspecten :

- Analyse van de voorgestelde jaarlijkse budgetten voor PDC en in het bijzonder voor het Basket Fund.
- Vergelijken van de gebudgetteerde uitgaven met de effectieve uitgaven en de resultaten van de analyse gebruiken als input voor een constructieve dialoog
- Mee voorbereiden van de referentietermen voor de jaarlijkse externe audit (voor de fondo solidario moet dit tot op het gebruik door de municipios gaan – niet enkel de transfer van centraal naar municipios)
- Beoordelen van het audit rapport
- Rapporteren over het PFM systeem en gebruik van het Basket fund binnen de voorziene rapportering naar de attaché en werkgroep budget steun

Ter ondersteuning van het programma, de DAF van het ministerie

- Bij het oprichten van technische werkgroepen die het functioneren van de DAF beogen te verbeteren op een constructieve manier een bijdrage leveren.
- Helpen identificeren van capaciteitslacunes en formuleren van oplossingen.

Financiële opvolging voor Belgische bijdrage

- In samenwerking met de expert publieke financiën, rapporteren omtrent de opportuniteit voor het vrijmaken van schijven. De experten gaan systematisch na of de voorwaarden voor storting, opgenomen in de specifieke overeenkomst, werden nagekomen en formuleren hierover een duidelijk advies aan de attaché.

Opvolging van het ruimere thema van PFM

Binnen de sector:

- De algemene problematiek in kaart brengen van het gebruikte systeem van publieke financiën met respect voor de verantwoordelijkheden toegekend aan de verschillende niveaus.

-

- Bij vorming van technische werkgroepen op sector niveau rond budgettering, financiën en beheer, een actieve input leveren vanuit de donorgroep

Algemeen:

- Opvolgen van algemene assessments die worden uitgevoerd op het Public Finance Management (PFM) - systeem en eventuele actieplannen ter verbetering ervan
- Deze informatie beschikbaar maken en verspreiden onder de partners en binnen de Belgische cooperatie
- Bijdragen aan de capitalisatie ter versterking van toekomstige belgische interventies door uitwisseling en expertise en ervaring van programma resultaten met andere belgische actoren

Bibliografie

Advies van de Werkgroep Begrotingshulp, 12 september 2008.

Algemeen Basisdocument: Ontwikkelingsbeleid ter voorbereiding van de Gemengde Commissie België – Bolivia, 16 juli 2008.

Annual Reporting on PFM in Bolivia, Feb 2009, EC.

Basisnota Begrotingshulp Bolivia, juni 2008.

Basisnota Begrotingshulp Bolivia. Aanvullende Nota, juni 2008.

Evaluación de Finanzas Publicas (EFIP), oct 2007, Ministerio de Finanzas de Bolivia

Evaluation of Basket Funds in Bolivia , a study of the Dutch Cooperation, la Paz, 2008.

Informe de Evaluacion de capacidad de gestion financiera ministerio de salud y deportes, Grupo de las Naciones Unidas para el Desarrollo (UNDG)

MSD, AIEPI – NutClinico. Bases Tecnicas, Bolivia 2007.

MSD, Análisis del Sector Salud. Bolivia. Resumen Ejecutivo, LACHSR-LACRSS, Edición Especial 10, Washington DC, Julio 2004.

MSD, El sistema de vigilancia nutricional de la comunidad (SNIS-Comunitario). Una herramienta para promover la nutrición de la niñez en los Minicipios, Bolivia 2009.

MSD, Encuesta Nacional de Nutrición según niveles de Vulnerabilidad a la Inseguridad Alimentaria (Linea de Base), Documentos de Investigación, La Paz – Bolivia 2007.

MSD, La Meta « Desnutrición Céro ». Unidades de Nutrición Integral UNI. Estructura, Organización y Funcionamiento, Documentos Técnico Normativos, Bolivia diciembre de 2007.

MSD, Plan estratégico 2007-2011 del programa sectorial de Desnutrición Céro, La Paz – Bolivia, octubre de 2008.

Propuesta de reglamento de operaciones de la "Canasta de fondos", draft, mei 2009.

Reporte sobre el estado de situacion de la economia y de las finanzas publicas en Bolivia; nov 2008, EC.

http://www.unicef.org/progressforchildren/2007n6/index_41802.htm

Annex 1 : Lijst van geïnterviewde personen

Denominacion	Funcion	Organismo
Ana Maria AGUILAR	Coordinadora	PDC
Miguel ALZERRECA	Admin. financiera	Defensor del Pueblo
Isabel ASCARRUNZ BUSTAMANTE	Oficial de Programas. Agua, saneamiento y medio ambiente	Embayada de Suecia
René BOISSENIN	Conseiller de coopération et d'action culturelle	Embayada de Francia
Jean-Jacques BOUCHE	Represantante Residente	Cooperacion Técnica Belga
Martha GUTIERREZ DE TORANZO	Oficial de Programas	Cooperacion Técnica Belga
Anne-Marie HODGSON	Primer Secretario Coopéracion	Embayada de Canada
Ivo HOEFKENS	Consejero	Delegacion de la Comision Europea
Blanca LAGUNA DE VERA	Jefe Unidad de Proyectos y Cooperacion Internacional	Defensor del Pueblo
Patricia LOPEZ	Directora Administrativa y Financiera	Ministerio de Salud y Deportes
Pilar LOPEZ PUIG	Responsable de la Unidad de Salud	Embayada de Espana
Josué MAMANI	Admin. financiera	Defensor del Pueblo
Martha MEJILLA	Encargada de Programas	OMS / OPS
Franco MENDIZABAL LLANO	Seccion de Cooperacion	Delegacion de la Comision Europea
Antonio RAMOS DE MATOS	Asesor de Cooperacion en Salud. Ministerio de Salud y Deportes	Embayada de Francia
Antoine SAINTRAINT	Primer Secretario. Jefe de Seccion de Cooperacion	Delegacion de la Comision Europea
Ann STODBERG	Consejera y Jefa de Cooperacion	Embayada de Suecia
Karl VANDEPITTE	Attaché Assistant Coopération au Développment	Embayada de Bélgica

Annex 2 : Memorandum of Understanding

DOCUMENTO MARCO DE FINANCIAMIENTO CONJUNTO

Documento Marco de Financiamiento Conjunto (DMFC) entre Bélgica, Canadá, Francia y el Ministerio de Salud y Deportes y Ministerio de Planificación para el Desarrollo en representación de Bolivia

PRIMER PUNTO: NATURALEZA

El presente Documento Marco de Financiamiento Conjunto (DMFC) establece un conjunto de lineamientos y disposiciones acordadas entre las Embajadas de Bélgica, Canadá, Francia, el Ministerio de Salud y Deportes y Ministerio de Planificación del Desarrollo en representación de Bolivia, para la implementación del Programa de Desnutrición Cero bajo la modalidad de financiamiento del Fondo Canasta.

Este DMFC no es un acuerdo legal vinculante y no genera ningún derecho u obligación bajo la ley internacional. En caso que surja cualquier conflicto entre las disposiciones del DMFC y los acuerdos o convenios bilaterales ya suscritos, las disposiciones de los acuerdos o convenios bilaterales serán las que se apliquen.

SEGUNDO PUNTO: ANTECEDENTES

El Plan de Desarrollo Sectorial (PDS) es el enfoque de salud del Plan Nacional de Desarrollo (PND), cuyo objetivo es la eliminación de la exclusión social, que se conseguirá con la implementación del Sistema Único, Intercultural y Comunitario de Salud, que asume la medicina tradicional. Este sistema será inclusivo, equitativo, solidario, de calidad y calidez. Participará de la dimensión económica, productiva, sociocultural y política organizativa, generando capacidades individuales, familiares y comunitarias, actuará de manera intersectorial sobre los determinantes de salud con participación plena en todos sus niveles, orientado hacia la promoción de hábitos saludables, de la actividad física y deportiva, que cuida, cría y controle el ambiente, promueve y se constituye en el espacio de organización y movilización socio-comunitaria del Vivir Bien.

En este sentido, el Ministerio de Salud y Deportes (MSD), en un contexto de cambio orientado al reordenamiento de las prioridades de salud, enfoca al sector en el concepto de las determinantes socio-económicas en salud, lo cual significa reconocer que lo que mas incide en las condiciones de salud, no es el acceso a los servicios de atención, sino la calidad del ambiente social en el que se desarrollan las personas (alimentación, vivienda, vestimenta, recreación, accesibilidad de servicios de educación, agua segura, energía limpia, saneamiento básico y trabajo) desde el desarrollo infantil temprano hasta la incorporación de las personas de todas las edades y condiciones a la vida productiva.

Para el logro del objetivo propuesto en el PDS en el marco del concepto de las determinantes socio-económicas en salud, se han identificado las siguientes políticas sectoriales: 1) Sistema Único, Intercultural y Comunitario de Salud, 2) Rectoría, 3) Movilización Social, 4) Determinantes de la Salud y 5) Solidaridad.

La Política de Solidaridad, que desarrolla una alianza nacional para la "Erradicación de la Desnutrición", la violencia y la inclusión de grupos más desprotegidos que viven en extrema pobreza, orientada a eliminar la exclusión social más intolerable en salud y lograr la inserción

DOCUMENTO MARCO DE FINANCIAMIENTO CONJUNTO 1

de esos grupos a mejores niveles de vida. Considerando que la desnutrición es una problemática cuya solución se da a través de una intervención integral y por lo tanto multisectorial, de la cual participan nueve Ministerios de Estado, esto implica un plan de acción inmediato, planteado en la política estratégica del PND de Protección Social y Desarrollo Comunitario que busca lograr un impacto real a través de la reducción de la desnutrición y la promoción de la Soberanía Alimentaria.

Para lograr el cumplimiento de esta política, se ha desarrollado un Plan Estratégico 2007-2011 el cual orientará en el mediano plazo la ejecución del Programa de Desnutrición Cero (PDC) del MSD.

Asimismo, en el Documento Marco de la política de rectoría del PDS, el MSD orienta a las instituciones del sector y moviliza instituciones y grupos sociales en apoyo de la Política Nacional de Salud, por lo que, se están impulsando nuevos mecanismos de cooperación que respondan a las prioridades y lineamientos estratégicos establecidos por el país, buscando trabajar hacia una cooperación más eficaz, eficiente y pertinente que impacte a un mayor número de beneficiarios y contribuya al fortalecimiento del proceso de integración y desarrollo. En este sentido, Bélgica, Canadá y Francia han manifestado interés en apoyar la implementación y ejecución del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC*, bajo la modalidad de financiamiento conjunto o de "Fondo Canasta" (FC), en el Documento Marco de los convenios vigentes con nuestro país, los cuales son:

- Contrato de Desendeudamiento y Desarrollo, suscrito el 19/05/2008 entre Francia y Bolivia. Este contrato determinó las modalidades de aplicación y de implementación del esfuerzo bilateral de Francia, relativo a la condonación de la deuda de Bolivia hacia Francia, vinculada a los créditos franceses de ayuda pública para el desarrollo, cuyo esfuerzo se tradujo en una donación correspondiente al monto total de los vencimientos pagados a título de deuda durante la duración del contrato (1ro de Julio de 2006 al 30 de Junio de 2011). En el sector de salud, la donación financiaría, entre otros, el Programa de Desnutrición Cero.
- Acta de la V Comisión Mixta de Cooperación al Desarrollo, suscrita el 15/04/2008 entre Bélgica y Bolivia. Este documento contempla un Programa Indicativo Cooperación (PIC), el cual considera un apoyo al Programa de Desnutrición Cero.
- Acuerdo de Contribución, suscrito el 8/07/2008 entre Canadá y Bolivia el cual facilita la implementación del "Programa Desnutrición Cero, por un monto que no exceda cinco millones de dólares canadienses.

El Ministerio de Salud y Deportes, en el Documento Marco de los convenios descritos en párrafos precedentes, establece el presente Documento Marco de Financiamiento Conjunto para apoyar la implementación del Programa de Desnutrición Cero, mediante la modalidad de financiamiento de "Fondo Canasta".

TERCER PUNTO: PARTICIPANTES

Son parte del presente Documento Marco de Financiamiento Conjunto:
El Ministerio de Planificación del Desarrollo (MPD), en su calidad de representante del Gobierno de Bolivia, representado por el Señor Noel Aguirre Ledezma, Ministro de Planificación del Desarrollo.

El Ministerio de Salud y Deportes en su calidad de **"Entidad Ejecutora"** representado por el Dr. Jorge Ramiro Tapia Ministro de Salud y Deportes.

La embajada del Reino de Bélgica representado por Erik De Maeyer, Secretario de Embajada de Cooperación al Desarrollo, la embajada de Francia representada por Antoine GRASSIN, Embajador de Francia y la embajada de Canadá representada por Alberto Palacios-Hardy, Cónsul y Jefe de cooperación, en adelante denominados, los **"Donantes"**.

La Entidad Ejecutora y los Donantes, en forma conjunta, de aquí en adelante se denominan los **"Signatarios"**.

CUARTO PUNTO: ALCANCES

Los Donantes, apoyarán la ejecución del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC* de la Entidad Ejecutora a través de asistencia financiera y asistencia técnica.

Para efectivizar la asistencia financiera y técnica, así como para establecer reglas generales de relacionamiento y de coordinación entre los Signatarios, se ha convenido la firma del presente Documento Marco de Financiamiento Conjunto (DMFC). Este documento podrá ser modificado mediante Adendas, de común acuerdo entre Signatarios, cuando así lo vean conveniente.

QUINTO PUNTO: OBJETIVOS

El Objetivo General del presente DMFC es el de establecer las condiciones generales de financiamiento del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC* por parte de los Donantes y definir los procesos generales de coordinación con la Entidad Ejecutora.

Los Objetivos Específicos del DMFC son:

5.1 Asistir financieramente y técnicamente en la implementación del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC* bajo un esquema de integridad, coherencia programática y sostenibilidad institucional y financiera.

5.2 Establecer un marco de armonización, coordinación y compatibilización de procedimientos entre los Donantes y la Entidad Ejecutora.

5.3 Establecer criterios homogéneos de planificación, coordinación de actividades, presentación de informes (seguimiento, evaluación y monitoreo) y auditorías financieras de los fondos de los Donantes ejecutados en apoyo del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC*.

SEXTO PUNTO: MECANISMO DE FINANCIAMIENTO

Los Donantes han acordado la conformación de un Fondo Canasta (FC) para canalizar la Asistencia Financiera al *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC*. Esta modalidad contempla un aporte conjunto de recursos financieros por parte de los Donantes para financiar determinadas actividades señaladas de acuerdo a la programación de recursos, por actividad y fuente de financiamiento, establecida por la Entidad Ejecutora.

SEPTIMO PUNTO: RESPONSABILIDADES Son responsabilidades de la Entidad Ejecutora:

a) Responder, en lo que le competa, el cumplimiento del presente DMFC y asegurar su implementación cabal y oportuna.

b) Mantener los registros financieros del apoyo financiero suministrado, de conformidad con los principios de contabilidad gubernamental y principios de contabilidad generalmente aceptados.

c) Garantizar que el apoyo financiero de los Donantes será utilizado exclusivamente para cubrir los requerimientos de la implementación y ejecución del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC.*

d) Asegurar un flujo de información único y adecuado entre los Signatarios y llevar a cabo el monitoreo y seguimiento de la implementación del presente Documento Marco, preparando los informes que correspondan.

e) Presentar a los Donantes toda la documentación pertinente para la realización de las reuniones de seguimiento.

Son responsabilidades de los Donantes:

a) En función de sus visiones y experiencias particulares, efectuar recomendaciones y sugerencias para la implementación efectiva y el logro de los resultados esperados por *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC*

b) Informar a la "Entidad Ejecutora" la programación de su apoyo para la implementación del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC.*

c) Asegurar de manera oportuna el desembolso de sus contribuciones, conforme a la programación acordada con la Entidad Ejecutora.

d) Prestar de manera voluntaria, otro tipo de colaboración o asistencia técnica que esté a su alcance, para contribuir al logro de los fines y resultados del Programa.

OCTAVO PUNTO: ORGANIZACIÓN

Con el fin de efectuar el seguimiento a las actividades financiadas por los Donantes en el marco del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC*, se conformará un "Comité Interinstitucional" en el que participarán representantes de los Signatarios.

Por otra parte, el MSD, a través del Comité Técnico del CONAN-PDC, dependiente del Ministro de Salud y Deportes, tendrá la responsabilidad de programar, coordinar, monitorear y evaluar las actividades del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC*, informando de los resultados alcanzados al Comité Interinstitucional.

Las atribuciones, responsabilidades y funciones del Comité Interinstitucional y del Comité Técnico del CONAN-PDC serán establecidas en un Reglamento de Operaciones, el cual será aprobado por el Comité Interinstitucional.

NOVENO PUNTO: REPRESENTACIÓN

Los representantes de los Signatarios asignados al Comité Interinstitucional estarán conformados por autoridades o funcionarios con poder de decisión pertenecientes a las siguientes entidades.

Entidad Ejecutora:
- Viceministerio de Salud, en representación de la Máxima Autoridad Ejecutiva del MSD
- Coordinador del Comité Técnico del CONAN-PDC.

Donantes:
a. Embajada de Bélgica.
b. Embajada de Canadá.
c. Embajada de Francia.

El Comité Técnico del CONAN-PDC actuará como Secretaría del Comité.

Eventualmente, se podrían incorporar al Comité Interinstitucional como observadores, representantes de otras unidades del MSD o de los Donantes de acuerdo a la naturaleza de los temas a tratar.

Las decisiones del Comité respecto a temas relacionados con el Fondo Canasta y el Plan Estratégico 2007-2011 del PDC se tomarán de común acuerdo entre sus integrantes.

DECIMO PUNTO: PRESUPUESTO Y CONTRIBUCIONES

Los Donantes que apoyan la implementación y ejecución del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC* a través del Fondo Canasta (FC), efectuarán sus contribuciones de acuerdo a los montos y características detalladas a continuación:

Donante	Monto de Contribución en moneda de los Donantes	Observaciones
Embajada de de Bélgica	10.000.000 Euros	Monto total correspondiente a este AFC.
Embajada de Canadá	CAN 5.000.000	Monto previsto en el acuerdo bilateral firmado el 8 de julio 2008 entre la Agencia Canadiense de Desarrollo Internacional - ACDI, en representación de Canadá y el Gobierno de la Republica de Bolivia
Embajada de Francia[1]	300.000 Euros	Monto asignado inicialmente.

[1] La Embajada de Francia, anualmente otorgará donaciones en bolivianos mediante Cartas Acuerdo.

PUNTO DECIMO PRIMERO: DESEMBOLSOS

Los Donantes efectuarán desembolsos de acuerdo a los planes, presupuestos y flujos de fondos presentados por la Entidad Ejecutora en los Programas Operativos Anuales (POA) del PDC y a las condiciones o modalidades de aportes establecidas entre los donantes y expresada en los Acuerdos Bilaterales (Anexo A) y Reglamento de Operación del FC.

PUNTO DECIMO SEGUNDO: INCORPORACIÓN DE NUEVOS DONANTES

El presente DMFC deja establecida la posibilidad de incorporar nuevos organismos de cooperación internacional al mecanismo conjunto de financiamiento bajo el esquema de FC, para lo cual se realizarán las enmiendas o adendas que requiera el presente documento con sus respectivos Anexos.

PUNTO DECIMO TERCERO: SEGUIMIENTO E INFORMES

El seguimiento al cumplimiento del presente Documento Marco será llevado a cabo mediante informes que preparará la Entidad Ejecutora sin impedimento de que los Donantes, de común acuerdo, soliciten reuniones para conocer el avance del Programa o para otros temas relacionados con el mismo.

Estos informes serán de carácter técnico y financiero. El formato, plazos y condiciones de presentación de los informes serán establecidos en el Reglamento Operativo.

PUNTO DECIMO CUARTO: AUDITORÍAS Y EVALUACIÓN DE MEDIO TÉRMINO

La evaluación de resultados del *Plan Estratégico 2007-2011 del PDC*, correspondiente a la administración de recursos financieros, y el cumplimiento del Documento Marco, se realizará mediante una evaluación de medio término y por auditorías efectuadas por firmas auditoras externas, según los procesos y plazos establecidos en el Reglamento Operativo.

La contratación de la empresa de Evaluación de Medio Término y las Auditoras estará a cargo de la Entidad Ejecutora, la misma que programará con los recursos provenientes de la donación, Auditorias externas a la ejecución anual de los recursos del FC. Los términos de referencia y/o pliegos de especificaciones técnicas serán presentados a consideración de los Donantes para su respectiva aprobación.

Estas auditorías no eximen a la Entidad Ejecutora de realizar Auditorías Internas hasta el 31 de diciembre de cada año, conforme a su programación.

Los Donantes, de forma conjunta o individual podrán hacer evaluaciones externas, cuando así lo requieran, para lo cual la entidad ejecutora facilitara toda la información y colaboración requerida.

PUNTO DECIMO QUINTO: DISPOSICIONES ADMINISTRATIVAS

a) La Entidad Ejecutora administrará los recursos de la asistencia financiera en una cuenta fiscal específica, habilitada para ese fin en el sistema bancario nacional, y será utilizada en forma exclusiva para el Fondo Canasta.
b) En caso que a la conclusión de la ejecución de la asistencia financiera quedase un saldo no utilizado ni comprometido en la cuenta bancaria o se generarán intereses acumulados producto de los recursos desembolsados, la Entidad Ejecutora se compromete a efectuar la devolución de tales fondos de manera incondicional y de una sola vez, en la proporción en la que los Donantes realizaron sus contribuciones.
c) El presente Documento Marco no generará bajo ninguna circunstancia, dependencia laboral entre la Entidad Ejecutora y/o sus ejecutivos y/o sus funcionarios y/o empleados y/o personal, sin importar el cargo y/o puesto que estos desempeñen en el transcurso de la ejecución del presente Documento Marco de Asistencia Financiera con los Donantes, sus representantes y/o dependientes. Por ello, la Entidad Ejecutora reconoce y acepta que no corresponderá a los Donantes, sus representantes y/o dependientes, efectuar pagos de ningún tipo por concepto de salarios, derechos o beneficios sociales.
d) La Entidad Ejecutora reconoce y acepta lo anterior en representación expresa de sus ejecutivos, funcionarios y todo su personal.

PUNTO DECIMO SEXTO: CONTINGENCIAS

La Entidad Ejecutora informará de forma inmediata a los Donantes sobre cualquier contingencia o circunstancia que pueda interferir o amenazar con la exitosa ejecución del presente Documento Marco. Para el efecto y con miras a resolver el asunto, convocará a una reunión de los Donantes para comunicar o acordar las acciones de rectificación a ser tomadas.

PUNTO DECIMO SEPTIMO: RESCISIÓN, REDUCCIÓN O SUSPENSIÓN DE DESEMBOLSOS

Los Donantes se reservan el derecho de suspender o reducir los desembolsos comprometidos, tanto individual como colectivamente en casos comprobados en los que la Entidad Ejecutora no hubiera cumplido con lo establecido en el presente Documento Marco. Las decisiones de suspensión o reducción de desembolsos de parte de los Donantes serán, en lo posible, tomadas de forma conjunta entre sus miembros.

Si un donante decidiera suspender parcial o definitivamente sus desembolsos al Fondo Canasta, deberá convocar a una reunión de los miembros del Comité Interinstitucional para comunicar su decisión y establecer las condiciones de dicha suspensión, a ejecutarse en período razonable de tiempo.

La suspensión podrá ser levantada tan pronto aquellas circunstancias que la originaron hayan dejado de existir o las acciones de rectificación apropiadas hayan sido ejecutadas por la Entidad Ejecutora.

En caso de llegarse a una rescisión del presente Documento Marco, los Donantes efectuarán una liquidación de cuentas con la Entidad Ejecutora, basada en las actividades realizadas, los gastos efectuados, las obligaciones contraídas y las transferencias que fueron efectuadas. La

Entidad Ejecutora, por su parte, se compromete a la devolución de los fondos no ejecutados o no comprometidos, emergentes de la liquidación de cuentas.

PUNTO DECIMO OCTAVO: TRANSPARENCIA

Conforme a las políticas y normas del Gobierno de Bolivia y del Ministerio de Salud y Deportes dirigidas a promover la transparencia en su gestión, la Entidad Ejecutora velará que su personal dependiente y los consultores contratados, se abstengan de ofrecer o buscar a terceras partes, o aceptar ofertas o promesas de terceras partes, para ellos o para cualquiera otra tercer parte, cualquier regalo, remuneración (excepto docencia), compensación o beneficio de ningún tipo. La Entidad Ejecutora informará a los Donantes sobre cualquier acto irregular en este sentido.

En caso de comprobarse actos de corrupción en la administración de los recursos, los Donantes podrán suspender o reclamar la sustitución total o parcial de los fondos transferidos

Por su parte, la Máxima Autoridad Ejecutiva de la Entidad Ejecutora, se compromete a agotar todos los recursos legales a su disposición para recuperar estos recursos y aplicar las sanciones de Ley a los responsables.

PUNTO DECIMO NOVENO: DESACUERDOS

Cualquier desacuerdo entre los Signatarios en cuanto a la interpretación, aplicación o implementación del presente DMFC será resuelto entre ellos por medio de la negociación.

PUNTO VIGESIMO: VIGENCIA

El presente DMFC entrará en vigencia a partir de la fecha de firma hasta el 31 de diciembre de 2011.

PUNTO VIGESIMO PRIMERO: DISPOSICIONES FINALES

a) La Entidad Ejecutora se obliga y compromete a mantener indemne a los Donantes, de cualquier reclamación, demanda, juicio o acción laboral, ya sea en la vía administrativa y/o judicial, que sus ejecutivos, funcionarios o empleados y/o personal pudiesen incorporar contra los Donantes, reconociendo, la Entidad Ejecutora, que será la única responsable de atender las mencionadas reclamaciones, demandas, juicios o acciones laborales.
b) La suscripción del presente Documento Marco no podrá ser interpretado por la Entidad Ejecutora, bajo ninguna circunstancia, como una renuncia, parcial o entera, de los Donantes a su inmunidad diplomática, según lo establecido por la Convención de Viena sobre Relaciones Diplomáticas de fecha18 de abril de 1961, y la Convención de Naciones Unidas sobre Inmunidades Jurisdiccionales de los Estados y sus Bienes, de fecha 02 de diciembre de 2004.

PUNTO VIGESIMO SEGUNDO: CONFORMIDAD

En señal de aceptación y cumplimiento con todos y cada uno de los términos y condiciones de las cláusulas anteriores, suscriben el presente Documento Marco.

Es dado a los 27 días de febrero del año dos mil nueve, en la ciudad de La Paz.

EN REPRESENTACION DEL GOBIERNO DE BOLIVIA:

Noel Aguirre Ledezma
Ministro de Planificación del Desarrollo

EN REPRESENTACIÓN DE LOS DONANTES:

Erik De Maeyer
Secretario de Embajada de
Cooperación al Desarrollo
p. Embajada del Reino de Bélgica

Alberto Palacios Hardy
Jefe de Cooperación y Cónsul
p. Embajada de Canadá

Antoine GRASSIN
Embajador de Francia
p. Embajada de Francia

EN REPRESENTACION DE LA ENTIDAD EJECUTORA:

Jorge Ramiro Tapia Sainz
Ministro de Salud y Deportes

ANNEX 3 : Voorstel CMO